

ОТЧЕТ

за изпълнението на

Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2005 г.

Процесът на подготовка на страната ни за присъединяване към Европейския съюз освен хармонизиране на националното законодателство с правото на Европейската общност изисква и практически мерки в унисон с практиката от европейските страни за внедряване на подход за насърчаване на равните възможности на мъжете и жените. Този подход е комплекс от много и разнообразни дейности в различни сфери на обществения и икономическия живот, които имат за цел:

- повишаване чувствителността на държавните институции по отношение на равнопоставеността на половете
- разработване и внедряване на т. н. джендър индикатори в националната статистика, които да отчитат промяната в положението на мъжете и жените от прилагането на дадена политика
- създаване на контактни групи от представители на държавните институции и неправителствените организации за провеждане на изследвания и проучвания на всички сфери на обществения живот чрез интерсекция за идентифициране на видовете дискриминация - етническа, социална и на признак пол и търсене на пресечните им точки
- създаване на институционална подкрепа за оказване на правна помощ и услуги на лица, жертви на дискриминация
- въвличане на медите за провеждане на информационни кампании за промяна на стереотипите и нагласите в обществото с цел насърчаване на равните възможности на жените и мъжете
- насърчаване на жените за пълноправно участие в политическия и обществен живот
- насърчаване на работодатели за създаване на условия на работниците за съвместяване на професионалния със семейния живот
- въвличане на социалните партньори в процеса на утвърждаване на равнопоставеността на половете

Голямата част от мерките от Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2005 г. са базови и принципни. Всеки етап на планиране, вземане на решения и процесите на оценка на етапите от тяхното прилагане в институциите и организациите са обвързавани с принципа на равнопоставеност на жените и мъжете.

В Раздел 1 “Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете като част от държавната политика” бяха предвидени общи мерки, които да включат в “дневния ред” на органите на изпълнителната власт въпросите на равнопоставеността. Със задоволство мога да отбележа, че всички мерки са изпълнени – бяха определени координаторите и служителите, отговорни за прилагането на мерки по равнопоставеността във всички институции и организации. В медийната политика е следван принципа за равнопоставеност на жените и мъжете. Полагани са усилия за подчертаване на този принцип, както и осигуряване на информация относно мерките за неговото приложение.

Във връзка с координиращата роля на Министерството на труда и социалната политика и необходимостта от периодичното отчитане по Плана за ускоряване на преговорите за присъединяване към Европейския съюз регулярно бе осигурявана информация относно изпълнението на мерките в отделните сфери на компетентност. Проведено бе обучение на над 150 държавни служители в областта на защитата на човешките права и равните възможности на жените и мъжете и двойствената стратегия на Европейския съюз за съчетаване на подхода за общоприложима политика за равенство на половете с общи временни мерки за постигане на баланс по отношение на възможностите и представителството на жените и мъжете. Служителите, отговорни по въпросите на равнопоставеността от отделните институции, организации и социалните партньори участваха в дейности и програми на международни и местни организации, които са насочени към утвърждаване на принципа на равнопоставеност на жените и мъжете. В указания в Плана за ускоряване на преговорите за присъединяване към Европейския съюз срок Междуведомствена работна група към Министерството на труда и социалната политика разработи проект на Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2006 г., който бе одобрен от Министерския съвет през месец ноември 2005 г. Предприети бяха предвидените действия от Министерство на външните работи за обнародване на Конвенцията за

премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, приета и открита за подписване, ратифициране и присъединяване с резолюция 34/180 на Общото Събрание на ООН от 18.12.1979 г., *но мярката не бе изпълнена изцяло.*

По Раздел 2 **“Законови гаранции за равнопоставеност на жените и мъжете и предотвратяване и премахване на дискриминацията, основана на признак пол”** са предприети редица инициативи за преглед на законодателството за съответствие с европейското право по отношение на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете. Извършва се текущ преглед на законодателството за съответствие с европейското право по отношение на принципите на равнопоставеност на жените и мъжете. При разработване на нови законови и подзаконови актове се осигурява съответствие с тези принципи.

При разработването на проекти за нови законови и подзаконови актове е съблюдавано съответствието с тези принципи. В изпълнение на Плана за действие към Рамковата програма за равноправното интегриране на ромите в българското общество, които да са насочени към формиране на култура на равнопоставеност сред ромските жени за пълноценно индивидуално, социално и икономическо участие в обществения живот, Националният съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси към Министерския съвет участва активно в работата по проблемите на ромските жени съвместно с неправителствени организации и участва в мероприятията им, с цел идентифициране проблемите на ромските жени.

По проект “Ромските жени могат – II“ на Фондация “Джендър проект в България”, финансиран от Регионалния център за равнопоставеност на половете в Загреб /GTFSP/ и Пакта за стабилност, представител на НССЕДВ като член на Националния съвет за управление на проекта участва през октомври 2005 г. в регионалната среща по проекта, на която е представена информация за положението на ромските жени в България. Данните за положението на ромските жени в България са събрани и селектирани с помощта на НССЕДВ. Работата по проекта продължава. Избран е Комитет за отпускане на грантове /Grant Committee/, в който с помощта на НССЕДВ се прави подбор на най-подходящите женски ромски неправителствени организации, които да бъдат обучени от екип с участие на експерти от НССЕДВ за разработване на проекти, по които да получат финансиране от донорски организации.

Министерството на земеделието и горите е провело разяснителни кампании за насърчаване на професионално обучение в областта на селското и горското стопанство на жени от селските райони и е осигурило балансирано участие на жени и мъже в обучението по мярка 09 (3.1) “Подобряване на професионалното обучение” от Националния план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2000-2006 г. по Специалната програма на Европейския съюз за присъединяване в областта на земеделието и селските райони (САПАРД).

Министерството на труда и социалната политика проведе обучение на 60 служителите от местните служби за социално подпомагане за придобиване на умения за работа с рискови групи за борба със социалната изолация и предотвратяване на изпадането им в бедност.

В изпълнение на мерките от **Раздел 3 «Гарантиране на равни възможности за жените и мъжете при достъпа до икономически дейности»** Министерството на икономиката и енергетиката реализира по Проект 100 програми за информация и професионално ориентиране за ромските жени, за облекчаване на достъпа им до заетост.

Агенцията по заетостта реализира проекти за повишаване на конкурентноспособността на жените на пазара на труда – Проект “Отново на работа”, Проект “Стимулиране на самостоятелната стопанска дейност за отглеждане на деца”, Национална програма “Помощ за пенсиониране”. Осигурена е възможност за участието на жени от рискови групи на пазара на труда (млади жени, жени над 50-годишна възраст) в курсове за професионална квалификация и преквалификация, които да повишават пригодността им за заетост, включително и за самонаемане. Реализиран е проект за обучение на жени за повишаване на възможностите им за професионална реализация в областта на информационните и комуникационни технологии и осигуряване на заетост от дома.

По Рамковата програма на Европейската Общност за изпълнение на стратегията за равенство на половете е реализиран международен Проект “Когато това е мъж” с участието на Министерството на труда и социалната политика. Основната цел на проекта е премахването на джендър стереотипите по отношение на мъжете, работещи типично считани за женски професии и премахване на секторната джендър сегрегация, която води до наличие на разлики в съвкупността от заплащането на жените и мъжете.

В изпълнение на Националната стратегия за насърчаване развитието на малките и средни предприятия (2002-2006) по проект “Създаване на конкурентноспособни стартиращи фирми СТО” са кандидатствали голям брой жени предприемачи. Статистиката показва, че близо половината от подадените заявки за участие в проекта са от жени за двата етапа на проекта. Над 1/3 от подадените бизнес планове за оценка са на жени.

Поставена е основа за изграждане и поддържане на бази данни за:

- малки и средни предприятия в Република България, чиито собственици са жени;
- съществуващи инициативи и програми на Европейския съюз за развитие на женското предприемачество
- организации, оказващи подкрепа на жените-предприемачи
- програми, предоставящи целево финансиране на проекти на жени-предприемачи
- програми и курсове за обучение на жени-предприемачи

Проведени са дискусии и обсъждания с неправителствени организации за подкрепа на женското предприемачество в България на специфичните проблеми, които срещат жените-предприемачи чрез:

- създаване на Интернет форум по проблемите на женското предприемачество
- насърчаване участието на жените-предприемачи в семинари и програми за обучение за развиване на професионални знания и умения
- възприемане и внедряване на добри практики в рамките на Европейската мрежа за насърчаване на женското предприемачество

По Раздел 4 “Насърчаване на политиката за съчетаване на семейните с професионалните задължения за родители, отглеждащи малки деца или полагащи грижи за зависим член в семейството” Министерството на труда и социалната политика съвместно с Агенцията по заетостта, Агенцията за социално подпомагане и Държавната агенция за закрила на детето предприе мерки за насърчаване на прилагането на гъвкави форми за заетост на родители, отглеждащи малки деца или полагащи грижи за зависим член в семейството. Допълнен и разширен бе обхватът на Програмите “Личен асистент” и “Социален асистент”, Проект “СЕЙН”, Проект

“Фамилни центрове за деца”. Министерството на труда и социалната политика получи финансиране от Европейската комисия в рамките на международен Проект “Мъжете и жените – равни и различни” за разработване на специални насърчителни мерки за работодатели, осигуряващи условия за запазване и развитие на професионалната кариера на родители, отглеждащи малки деца или полагащи грижи за зависим член в семейството. Целта на проекта е да се проведе информационна кампания за насърчаване на активното участие на бащите при отглеждането на децата чрез ползване на родителския отпуск по реда на Кодекса на труда.

В изпълнение на мерките от **Раздел 5 “Равнопоставеност на жените и мъжете при достъпа до здравеопазване и запазване на репродуктивните функции на жените”** за превенция от зависимостта към наркотични вещества, с оглед репродуктивните функции на девойките и жените е проведено тематично заседание на Националния съвет за закрила на детето към ДАЗД, в следствие на което е сформирана работна група към НСЗД, в която участват експерти от всички министерства, имащи отношение по проблемите на децата, както и представители на неправителствени организации, работещи по превенция на наркоманията. Работната група, координира усилията на държавните институции и неправителствените организации, работещи по проблема. Дейността на ДАЗД по превенция на наркоманиите е насочена към подготовка на информационни материали, ориентирани към три целеви групи - деца, родители и професионалисти, работещи с деца. От 2003 г. ДАЗД развива услугата Интернет консултиране на деца - клуб “Тийнейджър” към страницата на Агенцията. Към Клуба се обръщат с въпроси и сигнали подрастващи, родители, учители и граждани по различни теми, включително и по равнопоставеност на половете

Принципа за равно третиране на жените и мъжете се прилага при изпълнение на мерките и действията на Министерство на здравеопазването през 2005 г. от Националната здравна стратегия “ По-добро здраве за по-добро бъдеще за България” 2001-2010 г. при:

- преглед и оценка на съществуващата политика за здраве;
- оценка на по-нататъшното развитие на здравната реформа с оглед постигане на по-добро здраве за населението на страната;

- неотложни и широки профилактични дейности, изразяващи с в: създаване на надеждна база данни за здравното състояние на населението и детерминантите на здравето;
- оценка на дейността на здравните структури за опазване на здравето;
- преглед на финансирането на профилактиката и на резултатите от лечението на болестите;
- решаване на проблемите извън здравния сектор, които влияят на здравето, чрез мултидисциплинарни анализи и разработка на процедури за координиране на дейността на секторите на ниво правителство.

Равнопоставеността на жените и мъжете се съблюдава също така и при изпълнение на:

- Политиката за психично здраве 2004-2012год.
- Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето 2001-2005год.
- Националната програма за профилактика и контрол на СПИН и ППБ за периода 2001-2007 год.
- Националната Програма за превенция, лечение и рехабилитация на Наркоманиите в Република -България 2001-2005 г.
- Общи действия за:
 - - многосекторно сътрудничество по отношение на детерминантите на здравето, с оглед на физическите, икономическите, социалните и обусловени от половата принадлежност перспективи - Националната здравна стратегия “ По-добро здраве за по-добро бъдеще за България” 2001-2010год.
 - съвместна здравеопазна дейност, включваща съответни партньори на всички равнища – в дома и семейството, в училището, по месторабота, в населеното място и общината и в страната, която да съдейства за съвместното вземане на решения, тяхното прилагане и отговорност за изпълнението - Националната здравна стратегия “ По-добро здраве за по-добро бъдеще за България” 2001-2010год.
 - координиране на усилията на всички институции залегнали в Стратегията за борба с бедността и социалната изолация.

Съвместно с неправителствени организации са проведени информационни кампании за необходимостта от периодични медицински онкологични изследвания; превенция от зависимост към наркотични вещества, с оглед репродуктивните функции на девойките и жените; повишаване информираността на жените за грижите, които трябва да се полагат за запазване на здравния им статус по време на бременност, раждане и след-родилен период.

Всички мерки от **Раздел 6 “Равнопоставеност на жените и мъжете в сферата на образованието”** са изпълнени в пълен обем в съответните срокове.

В изпълнение на мярката за оценяване на съществуващите практики в системата на образованието, свързани с прием на ученици от гледна точка на равнопоставеността на жените и мъжете Министерството на образованието и науката е извършило ежегодния анализ на нормативната уредба, свързана с осъществяване на прием на ученици в средните училища. С Наредба № 11 от 28.03.2005 г. за приемане на ученици в държавни и общински училища е регламентирано прилагането на обективни измерими критерии (напр. балообразуване за отделните професии и специалности) при класиране на кандидатите. По този начин чрез нормативната уредба в практиката се прилага принципа за равнопоставеност на жените и мъжете. Като изключение за определени професии училището има възможност да обяви определен брой от местата за момичета или момчета. Този подход се прилага в зависимост от спецификата на професията и най-често спомага за запазване на съотношението между двата пола, което в същото време е предпоставка за психоклимата и нормалното развитие на взаимоотношенията на младежите във възрастта 14-18 години.

За включване на проблематиката за равнопоставеност на жените и мъжете, защитата от дискриминация, основана на признак пол и “джендър” обучение във висшето образование, в съответствие с разпоредбите на Закона за висшето образование (чл. 4 и чл. 68) е осигурена защитата от дискриминация като не се допускат привилегии и ограничения, свързани с раса, народност, пол, етническа принадлежност, политически възгледи и вероизповедания. Регламентирана е равнопоставеност при приема на студенти и докторанти. За прилагането ѝ се разчита на демократичния принцип на управление на автономните висши училища. Чрез формите на обучение

(редовна, задочна, вечерна и дистанционна) се осигурява равнопоставеност на бременните и на жените – майки, отглеждащи своите деца.

В рамките на програма Сократ, подпрограма Грундвиг за образование на възрастни, в периода 2003 – 2005 година са утвърдени и са в процес на реализиране два проекта: Жените - активни граждани и Осигуряване на еднаква работна среда на жените и мъжете при използване на информационни технологии.

В изпълнение на мярката за популяризиране чрез възможностите на МОН на програми за равнопоставеност на половете със съдействието на МОН са популяризирани учебните помагала: ”Мъжете и жените – различни, но равни” и Практикум за учители по джендър образование”. Материалите са разработени по проект “Европейска инициатива за равни възможности”, финансиран от Делегацията на Европейската комисия в София. През 2005 г. с подкрепата на МОН започна реализиране на проект за джендър образование в СОУ “Емилиян Станев” гр. Велико Търново. В процес на обсъждане е проблемът за разработване на програми по “джендър“ обучение, даващи познание за социалните измерения на пола. Предстои предоставянето им в училищата за включване в учебния процес в рамките на часовете за свободноизбираема подготовка.

За допълване на държавните образователни изисквания (ДОИ) за учебниците и учебните помагала в процес на подготовка е изменение и допълнение на Наредбата за учебниците и учебните помагала (ДОИ за учебниците и учебните помагала). В нея са включени изисквания да не се допускат текстове и илюстрации, с които се отправят послания, утвърждаващи неравнопоставеността и дискриминацията спрямо половете и етническите малцинства.

Мерките от **Раздел 7 “Борба с домашното насилие. Борба срещу трафика на хора”** не са изпълнени. Необходимо е да се създаде работна група от представители на отговорните за тези въпроси институции и организации за набелязване на общи действия за изпълнение на мерките от Националния план за 2006 г.

Известни действия за ограничаване на трафика на деца са предприети от Държавната агенция за закрила на детето като специализиран орган по политиките за деца в България работи по случаи на деца, пребиваващи в чужбина без придружител и жертви на трудова и сексуална експлоатация в страните от Европейския съюз. В противодействието на този нов феномен за българската действителност, станал

актуален след премахване на визовите ограничения за пътуване в чужбина, Агенцията идентифицира партньорите на национално и местно ниво и адекватно пое функциите по координация на процесите по репатриране на децата.

В процеса на сътрудничеството с държавните институции и неправителствени организации, Държавната агенция за закрила на детето пое и ръководна роля в изготвянето на т.нар. “Координационен механизъм на рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца, завърнали се от чужбина”, чието приемане предстои. Според експертите, работещи по проблема, той ще запълни съществуващи ниши в утвърденото партньорство между институциите и ще даде повече възможности за реакция при противодействие на феномена – трафик на непридружавани малолетни и непълнолетни в чужбина. Нереално е да се разглежда проблема с непридружаваните деца извън контекста на цялостната ситуация на трафика на деца в страната.

През 2005 г. Агенцията е сезирана за над 70 случая от посочената категория, от които почти всички са непълнолетни момичета, трафикирани с цел проституция, джебчийство и просия. Предприети са незабавни действия, следствие на което децата са върнати в страната и за тях са изготвени планове за реинтергация.

Предвидените изследвания в **Раздел 8 “Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в областта на държавното управление”** не са проведени поради липсата на финансови ресурси и са запланувани за 2006 г. Институциите и организациите са съобразявали при назначаване на длъжност в администрацията избора на кандидатите да е в съответствие с разпоредбите на Закона за защита срещу дискриминацията с цел постигане на балансирано участие на жените и мъжете в процесите на вземане на решения. Почти всички институции са предоставили информация за представителството по пол в съответните администрации на своите уеб страници.

Всички мерки от **Раздел 9 “Равнопоставеността на жените и мъжете като хоризонтален приоритет на Рамката за подкрепа от Европейската общност и Оперативните програми”** са изпълнени. България е реализирала през 2005 г. три проекта, финансирани от Европейската комисия по Рамковата програма на Европейската Общност за изпълнение на Стратегията за равенство на половете. Два от тях са приключили, третият продължава и през 2006 г.

Министерството на труда и социалната политика е получило финансиране и е изпълнило един проект по Програма МАТРА за обучение на служителите, отговорни в различните институции за въпросите на равнопоставеността на половете.

Част от мерките от **Раздел 10 “Наблюдение и оценка на ефективността при прилагане на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете”**, предвиждащи провеждане на изследвания не са изпълнени поради липса на средства. Те са включени за изпълнение в плана за 2006 г. и са финансово обезпечени.

Разработени са панели от индикатори за оценяване на равнопоставеността на жените и мъжете и са представени за разглеждане от експерти в съответните области за изготвяне на информация за:

- наличните показатели, за които не се изисква допълнително финансиране за тяхното изчисляване;
- показатели, за които се налага допълнително финансиране за тяхното изчисляване или за провеждане на изследвания за получаването им;
- показатели, които не могат да бъдат изчислени.

От **Раздел 11 “Гражданско общество и влияние върху обществените нагласи – повишаване на информираността на обществото по въпросите за равнопоставеността на жените и мъжете, мерки за премахване на стереотипите за ролите на жените и мъжете, работа с медиите”** поради липса на средства не е изпълнена мярката за провеждане на Национална конференция за отбелязване на 10-годишнината от Четвъртата конференция на ООН за жените в Пекин’ 1995 г.,

Създадени са рубрики в електронните страници на почти всички министерства за информиране за политиката и действията по равнопоставеността на жените и мъжете.

Проведени са множество съвместни мероприятия със социалните партньори и неправителствените организации за насърчаване на обществени дебати по редица въпроси по равнопоставеността на жените и мъжете – семинари по проекти, работни срещи на Коалицията за джендър равенство, създадени са консултативни и експертни работни групи за подготовка на законови и подзаконови нормативни актове – Закон за изменение и допълнение на Закона защита срещу дискриминацията, Проект на Закон за равните възможности на жените и мъжете, Наредби на министъра на труда и

социалната политика и на министъра на отбраната по реда на чл. 7, ал. 2 от Закона за защита срещу дискриминацията и др.

Като цяло целите на Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за 2005 г. са постигнати.

Въз основа на оценката на изпълнението на плана бе направена препоръка на институциите и организациите да предлагат за включване в плана за 2006 г. само финансово обезпечени мерки. Необходимо е да се търсят допълнителни финансови средства за провеждане на редица изследвания на специфични проблеми на равнопоставеността, които да послужат за разработване на общи мерки за постигане на баланс по отношение на равните възможности на жените и мъжете.